

Bild: Colourbox, 2010

Kunskapen om Reach hos nedströmsanvändare av kemikalier

Tillsynsprojekt i samarbete mellan
Malmö, Göteborg och Stockholm

Förord

Under 2010 startade Miljöförvaltningarna i Malmö, Stockholm och Göteborg ett samarbete kring kemikalietillsyn. Under 2010 har detta förverkligats genom tre olika genomförda projekt. Denna rapport handlar om det första projektet, tillsyn hos nedströmsanvändare av kemiska produkter. De två andra projekten har inriktats på tillsyn av kemikalier i varor, såsom skor och möbler samt byggvaror.

I rapporten har resultaten redovisats övergripande och det går inte att utläsa resultaten för varje enskilt företag. Projektet har varit en förstudie och tillsynsbesöken har i huvudsak inriktats på att informera företagen och inventera hur långt de har kommit i sin uppdatering gentemot REACH-förordningen. Tillsynen av efterlevnaden av REACH är ett nytt tillsynsområde och varje besök har givit ny värdefull kunskap om innebörden av artiklarna i REACH.

Satsningen på gemensamt planerad tillsyn är resultatet av tidigare positiva kontakter med erfarenhets- och informationsutbyte mellan myndigheterna. Genom samarbetet har vi samordnat våra resurser och ökat vår gemensamma kunskap. Det har inneburit möjlighet till större genomslagskraft i tillsynsarbetet och likabehandling för företagen.

Denna rapport är sammanställda och författad av Andreas Askman och Anna Bengtsson, Miljöförvaltningen i Malmö

Andreas Askman (miljöinspektör)
Miljöförvaltningen i Malmö

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Sammanfattning	2
Bakgrund	2
Metod	4
Genomförande	4
Resultat och kommentarer	4
Slutsatser	10
Referenser	12
Bilagor	13

Sammanfattning

Miljöförvaltningarna i Malmö, Göteborg och Stockholm samverkar inom kemikalieområdet, i första hand via gemensamma tillsynsaktiviteter. Inom ramen för samarbetet under 2010 har ett tillsynsprojekt om den nya europeiska kemikalielagstiftningen REACH utförts på 26 företag i de tre kommunerna.

Syftet med projektet var att öka kunskapen om REACH hos företag och miljöinspektörer och samtidigt inventera kunskapsläget om REACH ute hos de besökta företagen. Besök har genomförts hos företag som definieras som nedströmsanvändare. Nedströmsanvändare är de företag som inte tillverkar eller importerar ämnen utan använder ett ämne antingen som sådant, eller ingående i en beredning i sin verksamhet. I samband med ordinarie tillsynsbesök ställdes också frågor utifrån en checklista, som tagits fram av Miljösamverkan i Skåne, för att ta reda på vilken kunskap företaget har om REACH och hur de har utvecklat sin egenkontroll utifrån lagstiftningens krav.

Besöken har visat att det finns behov av både tillsyn och att lämna information om REACH. Att det finns en ny kemikalielagstiftning är allmänt känt hos de besökta företagen. Flertalet vet dock inte riktigt vad som krävs och de saknar också nödvändiga rutiner för att säkerställa att de skyldigheter och rättigheter de har enligt REACH följs. Kunskapsnivån vad gäller REACH är dock väldigt varierande. Några företag hade betydligt bättre kunskap inom organisationen och de hade också utvecklat en god egenkontroll.

Projektet har också inneburit att kunskapen om REACH ökat hos inspektörerna. Det finns dock ett behov av att ytterligare stärka den kompetensen.

Bakgrund

Miljöförvaltningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö samverkar inom kemikalieområdet. Denna samverkan sker i första hand via gemensamma tillsynsaktiviteter. Inom ramen för samarbetet har EU:s nya kemikalielagstiftning REACH [1] identifierats som ett prioriterat område där samarbete kan ske. Detta i syfte att ta tillvara den kompetens som finns inom förvaltningarna och att utveckla tillsynen inom området.

REACH står för registrering (Registration), utvärdering (Evaluation), godkännande (Authorisation) och begränsning av kemikalier (restriction of CHemicals). REACH-förordningen trädde i kraft inom hela EU den 1 juni 2007. Eftersom bestämmelserna är omfattande har förordningen börjat gälla stegvis. Bestämmelser om registrering och tillstånd började gälla den 1

juni 2008 och det sista viktiga datumet i REACH:s tidtabell är 2018-05-31, då registrering av alla infasningsämnen¹ i mängder över 1 ton ska vara genomförda [2]. Huvudpunkterna i REACH kan sammanfattas med:

- Registreringskrav för att tillverka och importera kemikalier. För att registrera krävs det kunskap om kemikalierna.
- Tillståndsprövning av särskilt farliga ämne².
- Begränsningsregler som innebär förbud för vissa kemikalier i särskilda halter och applikationsområden.
- Kunskap om kemikaliers egenskaper och risker ska spridas i distributionskedjan³, från tillverkare⁴ och importör⁵ ner till nedströmsanvändare och kund och från kund och nedströmsanvändare upp till tillverkare, importör och Europeiska kemikaliemyndigheten (ECHA)⁶.
- Företagens egenkontroll.
- Informationsplikt avseende kemikalier i varor.

I jämförelse med tidigare lagstiftning inom kemikalieområdet så omfattar REACH betydligt fler kemiska ämnen och berör fler företag. Tidigare ställdes inga krav på testning och riskbedömning på ämnen som redan fanns ute på marknaden utan enbart på nya. Idag gäller samma krav på kunskap för både gamla och nya ämnen. Enligt REACH är det tillverkare, importörer, nedströmsanvändare och distributörer⁷ som bär ansvaret för att de kemikalier som tillverkas, släpps ut på marknaden eller används inte har några skadliga effekter på människors hälsa eller på miljön. Nedströmsanvändare definieras enligt REACH som en fysisk eller juridisk person, annan än tillverkaren eller importören, som är etablerad i gemenskapen och använder ett ämne – antingen som sådant eller ingående i en beredning – i sin industriella eller professionella verksamhet. En distributör eller konsument är inte en nedströmsanvändare [4]. Exempel på nedströmsanvändare är verksamheter med tillverkning av färg, rengöringsmedel eller hygienprodukter, s.k. formulerare, varutillverkare som tillsätter en stabilisator till en plast eller yrkesmässiga användare som ytbehandlare.

REACH gäller i hela EU och ersätter stora delar av de kemikalierregler som tidigare gällt i EU och i Sverige. Det innebär förändringar i svensk kemikalielagstiftning och kan också påverka vilken myndighet som har det operativa tillsynsansvaret på lagstiftningens olika delar. I samband med ikraftträdandet av REACH har regeringen sett över den svenska kemikalielagstiftningen och tillsynen. Den 29 april 2010 kom regeringens proposition 2009/10:167 om kemikalietillsynen, med förslag till ändringar i Miljöbalken [5]. Miljödepartementet har utarbetat ett förslag till en ny

¹ Infasningsämne är ett ämne som uppfyller ett av tre kriterier, varav det första kriteriet är att ämnet är upptaget i EINECS (European Inventory of Existing Commercial Chemical Substances) som är en förteckning över existerande, kommersiellt använda kemiska ämnen som antas ha funnits på EU-marknaden mellan 1 januari 1971 och 18 september 1981).

² Ämne som har särskilt allvarliga inneboende egenskaper, hit räknas ämne som är cancerframkallande, mutagent (kan påverka arvsmassan) eller reproduktionstoxiskt (kan påverka fortplantningsförmågan eller fostret), mycket svårnedbrytbart och mycket bioackumulerande.

³ Längs distributionskedjan ska information (om risker, säker användning och lämplig riskhantering) om kemikalierna kommuniceras, både uppåt och nedåt i distributionskedjan. Informationen lämnas i första hand via säkerhetsdatablad. [3].

⁴ En fysisk eller juridisk person som är etablerad i gemenskapen och tillverkar ett ämne i gemenskapen [4].

⁵ En fysisk eller juridisk person som är etablerad i gemenskapen och ansvarar för import till gemenskapen [4].

⁶ ECHA ska sköta registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemiska ämnen och på så sätt skapa enhetlighet i hela EU. Myndigheten upprättades genom REACH-förordningen och är placerad i Helsingfors.

⁷ En fysisk eller juridisk person som är etablerad i gemenskapen, även en återförsäljare, och som endast lagrar och släpper ut ett ämne på marknaden för en tredje parts räkning [4].

tillsynsförordning [6] där remisstiden gick ut den 15 september 2010. Det operativa tillsynsansvaret kommer framöver att förändras men kommunens tillsynsansvar inom kemikalieområdet kommer även fortsättningsvis att vara betydande.

Metod

Projektet har genomförts i Stockholm, Göteborg och Malmö under perioden mars-september 2010. Syftet har varit att inventera kunskapsläget om REACH hos företagen och att sprida information om lagstiftningen för att på så sätt höja kunskapsnivån både hos företag och hos inspektörer.

Målgruppen för projektet har huvudsakligen varit företag som definieras som nedströmsanvändare enligt REACH, det vill säga företag som inte tillverkar eller importerar ämnen utan använder ett ämne antingen som sådant, eller ingående i en beredning i sin verksamhet.

För att få svar på företagets kunskap om vilket ansvar och vilka skyldigheter REACH medför för dem användes en checklista utarbetad av Miljösamverkan i Skåne [7]. Syftet med frågorna har dels varit att se vilka rutiner företagen har och vilka uppdateringar de gjort gentemot REACH-förordningen, och dels att informera om hur REACH påverkar dem. Checklistan är baserad på nu gällande tillsynsförordning.

Resultaten av inspektionerna sammanställdes i ett Excel-dokument med uppgifter om företaget, branschtillhörighet, samt resultaten av frågorna. Dessutom gjordes en sammanställning av de kommentarer som dykt upp i samband med besöken.

Genomförande

Varje kommun har besökt 7-11 nedströmsanvändare. Totalt besöktes 26 stycken företag. Tillsynsbesöken har gjorts hos företag som årligen besöks och som betalar en fast årligtillsynsavgift. I samband med den ordinarie tillsynen på företagen användes checklistan från Miljösamverkan i Skåne som underlag för en diskussion om REACH.

Göteborgs och Stockholms miljöförvaltningar skickade ut ett informationsbrev (bilaga 1) till företagen inför tillsynsbesöket. Samtidigt bifogades ett faktablad om nedströmsanvändare från Kemikalieinspektionen [8] och en vägledning för nedströmsanvändare från ECHA [9]. Malmö miljöförvaltning ringde upp företagen i samband med inplanering av tillsynsbesöket och informerade då om den planerade diskussionen om REACH. Faktablad lämnades till företagen i samband med tillsynsbesöket om det fanns ett behov.

Resultat och kommentarer

De besökta företagen (se bilaga 2) är verksamma inom skilda branscher såsom ytbehandling (12 st), färg- och lacktillverkning (6 st), kemikalietillverkning (2 st), fotografisk och grafisk verksamhet (2 st) tillverkare av hygieniska produkter (1 st), formgjutning av plast/lackering (1 st), mekanisk verkstad (1 st) samt reningsverk (1 st). Några av de besökta företagen kan tillhöra mer än en bransch men det framgår inte av redovisningen ovan.

Nedan redovisas frågorna i kronologisk ordning. Hela frågan redovisas i titeln. Vissa av frågorna inleds med en kortare ingress för att ge nödvändig information till frågeställningen.

Känner företaget till den nya europeiska kemikalielagstiftningen REACH (fråga 1)?

Första frågan i studien handlade om företaget känner till REACH-förordningen. Endast ett företag svarar nej på denna fråga. I övrigt var det positiva svar och samtliga företag känner till att lagstiftningen finns. Företaget som svarade "nej" vet om att lagstiftningen finns men anger att de som mindre företag (få eller ingen anställd) inte har tid att sätta sig in i den nya lagstiftningen.

Är företaget tillverkare, importör, nedströmsanvändare eller distributör enligt

REACH (fråga 2)? *Alla företag som tillverkar, importerar, distribuerar eller använder ett ämne i en beredning eller i en vara, berörs olika av reglerna i Reach. Det är en förutsättning att företaget har kunskap om sin roll, det vill säga om de är tillverkare, importör, nedströmsanvändare och eller distributör (enligt definitionerna i förordningen). Detta med anledning av att förordningen ställer olika krav beroende på vilken roll företaget har. Det är viktigt att känna till att samma företag kan ha olika roller.*

Av svaren framgår att endast några få företag inte känner till om deras företag ska definieras som en tillverkare, importör, nedströmsanvändare eller distributör. Dessa företag har inte nödvändiga kunskaper om lagstiftningen och kan då inte heller veta vilka skyldigheter de har. Fyra av de besökta företagen har dessutom dubbla roller då de även är importörer, det vill säga importerar kemiska ämnen till gemenskapens tullområde. För dessa företag är kraven fler och mer omfattande. Importörer är exempelvis skyldiga att registrera vilka ämnen de importerar hos ECHA. Ytterligare fyra företag identifierade sig som distributörer. Skyldigheterna för en distributör är inte så omfattande. En distributör har dock en viktig roll i att vidarebefordra information mellan aktörer i distributionskedjan, i första hand genom säkerhetsdatabladet (SDB)[3].

Har företaget kontrollerat (med leverantören) att ämnena i företagets kemikalier är förhandsregistrerade (fråga 3)?

Nedströmsanvändare får inte släppa ut ämnen på marknaden om de inte är registrerade enligt bestämmelserna i REACH. Det innebär att de produkter nedströmsanvändare använder endast får innehålla ämnen som produceras eller importeras i mängder som underskrider 1 ton per år, eller som har förhandsregistrerats eller registrerats. Om ämnet inte är registrerat får det alltså inte tillverkas eller släppas ut på marknaden. Registrering sker också av ämnets användningsområde/n. Detta medför att all annan användning än det som anges i registreringen inte är tillåten. Det är därför av intresse att veta vilken kunskap och vilken egenkontroll (rutiner) företaget har som tar detta i beaktande.

I studien framgår det att över hälften av företagen själva kontrollerat eller skickat ut förfrågningar till sina leverantörer om kemikalierna de köper är förhandsregistrerade eller registrerade. Några företag har själva kontrollerat mot ECHA:s register. Av de övriga företagen har flertalet uppgett att de påbörjat kontrollen, man saknar dock kunskap om samtliga inköpta kemikalier. Några av dem som påbörjat kontrollen har till att börja med vänt sig till sina största leverantörer. Företag som kontrollerat, själva eller genom sina leverantörer, får anses ha en bättre kunskap om REACH.

Några få företag har inte alls kontrollerat om kemikalierna de köper in är förhandsregistrerade eller registrerade. De uppger att de litar på sina leverantörer och att dessa sköter registreringen. Andra menar att det finns alternativ att tillgå på marknaden och att företaget kan vända sig till en annan leverantör om det skulle bli problem. Det är dock viktigt att företagen begär in någon form av skriftligt underlag om att förhandsregistrering gjorts för de ämnen som används i verksamheten.

Finns rutiner för framtida kontrollen att kemikalierna används endast för godkända användningsområden (fråga 4)?

Registrering ska, som tidigare nämnts, också ske av ämnets användningsområde/n. Kravet på att ange ett ämnets användningsområde/n medför bland annat att all annan användning än det som anges i registreringen inte är tillåten.

Några företag i färg- och kemikaliebranschen och ytterligare några företag från andra branscher har svarat ”ja” på fråga 4. Det vill säga, de har kontrollerat att kemikalierna endast används för godkända användningsområden och de har rutiner för att kontrollera detta (se figur 1). Merparten av företagen har dock inte några rutiner för detta. Ett företag (som inte hade någon rutin för detta), påtalade att produkterna de hanterar bara kan användas inom ett snävt användningsområde. Eftersom produkternas namn ofta i sig gav svar på vilket användningsområde de var tänkta för tyckte de inte att det behövdes en rutin för detta. Det är dock viktigt att nedströmsanvändare ser till att deras användning förs in i registreringsunderlaget och att de får något underlag som bekräftar att leverantör fullgjort sina skyldigheter.

Finns rutiner för att rapportera fel i säkerhetsdatabladet till leverantören och för att i 10 år spara den information som behövs för detta (fråga 5)?

Informationen i distributionskedjan sker i huvudsak via säkerhetsdatablad (SDB). Om nedströmsanvändare upptäcker fel, exempelvis ny information om risker med ett ämne eller att riskhanteringsåtgärderna, exempel skyddsutrustning inte är lämpliga, ska denna information förmedlas uppåt till leverantören. Detta är viktigt att sådan information sprids eftersom SDB ska vara korrekta och uppdaterade. Dessutom är företaget skyldigt att spara denna information.

Merparten av företagen uppgav att det inte fanns någon sådan rutin i dagsläget. Flertalet har dock för avsikt att upprätta rutiner. De som svarat ”ja” är några av företagen i färg- och kemikaliebranschen och ytterligare ett par företag som tillhör andra branscher. En hel del kommentarer har framkommit i diskussionen med företagen. Bland annat är det oklart vilken information som ska sparas i 10 år. Några företag har gjort tolkningen att alla säkerhetsdatablad ska sparas, andra har gjort tolkningen att det är dokumentation som styrker att vidarebefordran av fel i säkerhetsdatabladen har gjorts t.ex. en avvikelserapport. Av artikel 36 i REACH-förordningen framgår att all information som behövs för att fullgöra sina skyldigheter enligt förordningen ska sparas och det ska hållas tillgängligt i 10 år. Om artikel 36 ska tolkas bokstavligen är alltså båda tolkningarna riktiga, men inte tillräckliga var för sig, utan all information bör sannolikt sparas.

Företagen bör, med utgångspunkt från nuvarande kunskapsläge och nuvarande tolkning av gällande lagstiftning, ta fram någon form av arkivsystem och rutiner för att säkerställa att all nödvändig information sparas på ett bra sätt. Där bör det också framgå att företag gjort det som krävs av dem, identifierat utifrån krav i förordningen. Beroende på företagets roll i distributionskedjan kan informationsflödet bli mer eller mindre omfattande. Det är till exempel viktigt att företaget, kan särskilja SDB som innehållit felaktigheter (och där företaget fullgjort sin rapporteringsskyldighet) med SDB som är aktuella och korrekta. Informationen i SDB är till för att företaget ska få kännedom om riskerna om ämnet och kunna vidta lämpliga skyddsåtgärder. Framtida tolkning av lagstiftningen får visa viken information som måste sparas och vad som får anses vara en accepterad nivå.

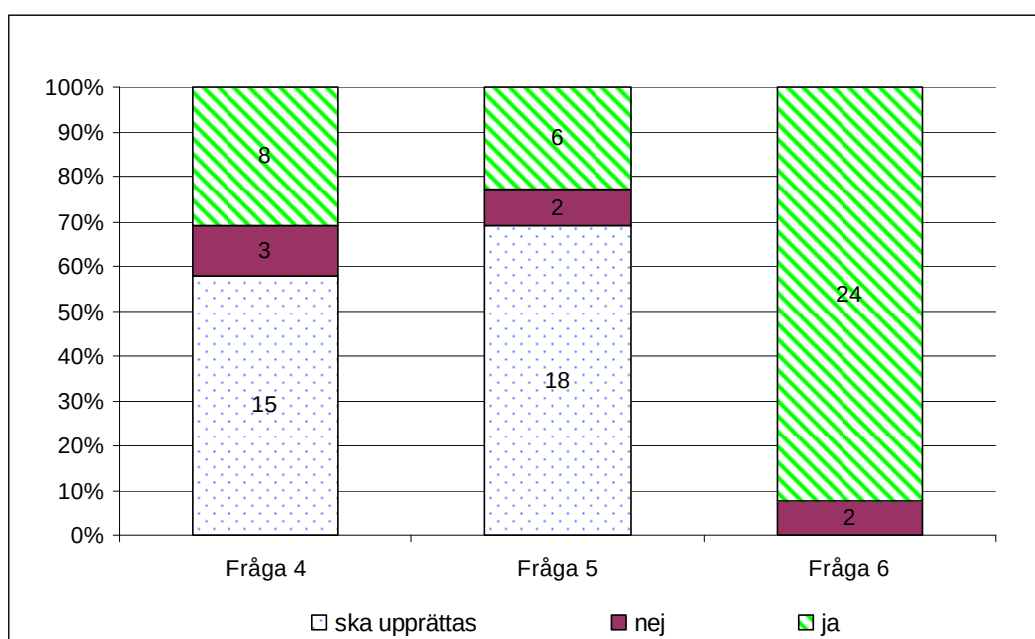
Finns rutiner för att hålla säkerhetsdatablad tillgängliga och uppdaterade (fråga 6)?

Kraven på att hålla säkerhetsdatablad (SDB) tillgängliga och uppdaterade har funnits under en längre tid och framgår exempelvis av egenkontrollförordningen och kravet på kemikalieförteckning (jämför 7§) [10]. En förutsättning för att kunna uppfylla egenkontrollförordningen är att SDB finns på plats och att uppdatering av SDB görs regelbundet. Genom REACH utvecklas kraven dock ytterligare då nedströmsanvändare exempelvis

ska se till att kunder får information om risker, en säker användning och lämpliga riskhantering för beredningar (gäller exempelvis formulärer) eller om varor innehåller vissa särskilt farliga ämnen (kandidater för tillstånd) över 0,1 viktprocent.

I studien svarade samtliga företag, utom ett par, att en sådan rutin finns (se figur 1). Att i stort sett samtliga svarade ”ja” på denna fråga, är positivt. Orsaken är sannolikt att rutiner för detta ändamål funnits sedan tidigare (jmf egenkontrollförfordningen) och att rutinerna enkelt kan omarbetas eller förfinas för att anpassas till REACH.

Av kommentarerna framgår inte hur dessa rutiner varit utformade. Enligt förordningen ska säkerhetsdatablad tillhandahållas kostnadsfritt och senast då kemikalien levererades för första gången (artikel 31.8). Leverantörer ska, utan dröjsmål, uppdatera säkerhetsdatabladet under vissa förutsättningar (artikel 31.9) [1 och 7]. Detta är extra viktigt för exempelvis formulärerna som levererar sina produkter till kund. Det kan vara så, att alla företag som svarade ”ja” kanske inte har rutiner som täcker allt som beskrivs i den nya lagstiftningen inom kemikalieområdet, med tanke på att tidigare frågor indikerat att rutiner i många fall saknas.

Figur 1 redovisar resultaten av fråga 4-6 och redovisar den procentuella fördelningen mellan svarsalternativen för respektive fråga. Siffror som anges är det faktiska antalet.

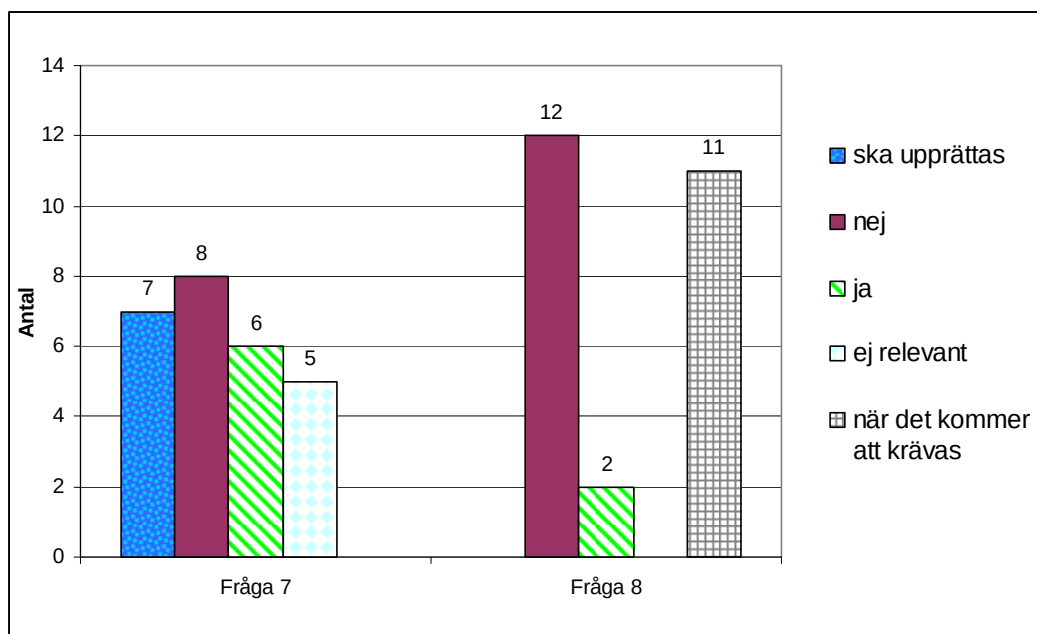
Finns rutiner för att identifiera, tillämpa och rekommendera lämpliga åtgärder för att kontrollera riskerna med ämnet, som inte anges i säkerhetsdatabladet (fråga 7)?

Om en nedströmsanvändare använder ett ämne som saknar säkerhetsdatablad måste företaget ändå tillämpa de riskhanteringsåtgärder som leverantör lämnat information om (exakt vilken information framgår inte ed. anm.) och denna information ska lämnas neråt i distributionskedjan [3].

I sammanställningen av resultatet (se figur 2) är fördelningen jämn mellan svarsalternativ ”ja”, ”nej” och ”ska upprättas”. Några företag har istället svarat att frågan inte ”är aktuell eller relevant” för företaget, vilket inte var ett möjligt svarsalternativ. I kommentarerna från besöken framgår det att flera svar är förenade med frågetecknen. Det gäller framför allt för ”ja”- och ”nej”-alternativet”. Några företag hänvisade till den rutin som de redogjorde för i fråga 5. Det är sannolikt inte tanken med frågan. Vid några av tillsynsbesöken har varken inspektörer eller

företag riktigt förstått vad som avsågs med frågan. Förklaringen till detta är att frågan formulerats otydligt. I lagrummet (artikel 32), som checklistan hänvisar till, handlar det om leverantörens ansvar att vidarebefordra information till nedströmsanvändare i de fall då säkerhetsdatablad inte krävs, (hänvisning till artikel 31). Det var sannolikt detta som frågan gällde.

Kemikalieinspektionen anger att exempel på sådan information kan vara svenska hygieniska gränsvärden tillsammans med information om lämpliga riskhanteringsåtgärder för att säkerställa att gränsvärdet inte överskrider [11]. Det kan också vara så att det i checklistan hänvisats till fel artikel i förordningen (jmf artikel 37.5c). Svaren på denna fråga bör därför tolkas med försiktighet. Noterbart är att ett av företagen i ytbehandlingsbranschen har identifierat en kemikalie som de anser kan hanteras enligt en sådan rutin.

Figur 2 redovisar resultatet av fråga 7 och 8. Siffran som anges är det faktiska talet. Ett av företagen har inte redovisat något svar på fråga 8.

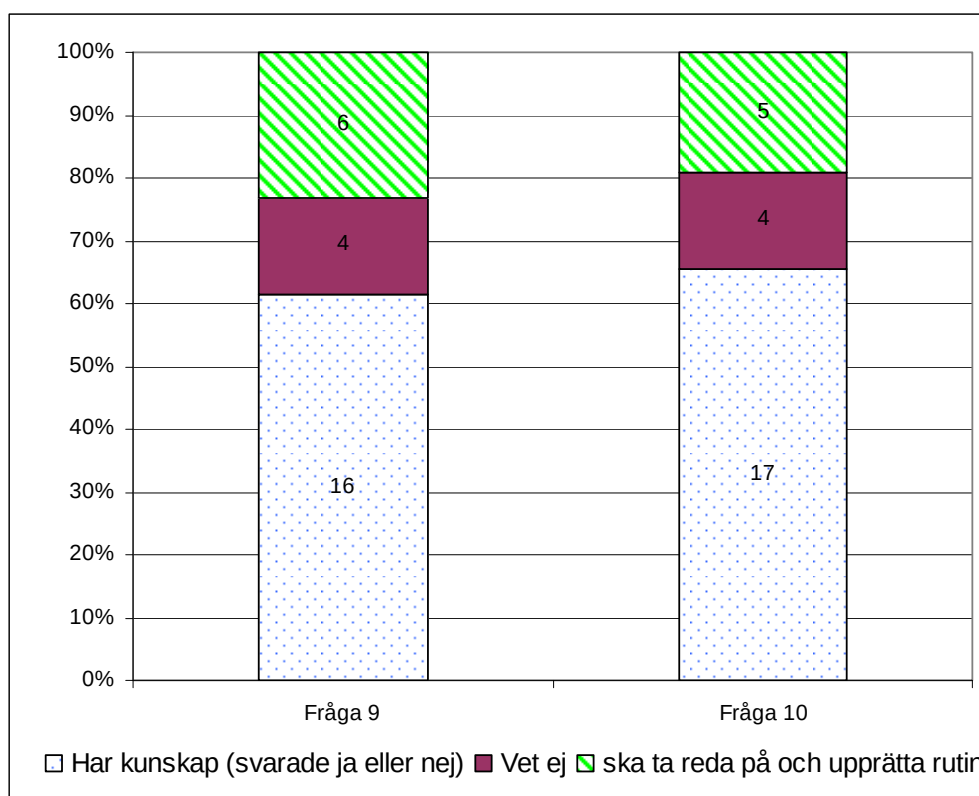
Finns rutiner för att förse den europeiska kemikaliemyndigheten ECHA med information när det krävs (fråga 8)? *I vissa fall kan en nedströmsanvändare vara skyldig att skicka information vidare till ECHA. Detta gäller till exempel om företaget tillämpar en annan klassificering än leverantören av ett ämne, som de använder mer än ton per år av, Om detta blir aktuellt bör en rutin tas fram eller finnas tillgänglig eftersom det då kommer att krävas en del av företaget.*

I studien fördelades svaren i stort sett jämt mellan alternativen, ”när det kommer att krävas” och ”nej” (se figur 2). Några av företagen som svarade nej uttryckte att det sannolikt inte kommer att bli aktuellt med att lämna information till ECHA. Det var två företag som svarade att de hade rutiner. Det framgår dock inte av kommentarerna om dessa också hade lämnat information till ECHA.

Används ämnen som omfattas av begränsningsreglerna enligt REACH? & Används ämnen som omfattas av kandidatlistan för tillståndsplikt enligt REACH (fråga 9 & 10)?

Enligt REACH kan användningen av ett ämne förbjudas eller begränsas om användningen medför oacceptabla risker. Det finns idag förbud och begränsningar för vissa ämnen upptagna i bilaga XVII till REACH. Förutom begränsningar och förbud kommer vissa ämnen med särskilt farliga egenskaper för hälsa eller miljö inte att få användas eller släppas ut på marknaden för en användning utan tillstånd. I ett första skede förtecknas dessa ämnen på den så kallade kandidatförteckningen.⁸ Listan som i ett första utkast innehöll 15 ämnen växer hela tiden och innehåller i dagsläget 38 ämnen. Om det krävs tillstånd för något ämne måste nedströmsanvändarens användningsområde omfattas av tillståndet, annars får man inte fortsätta att använda ämnet. Det kan också vara så att tillstånd inte lämnas och då fastställs ett stoppdatum när ämnet inte längre får användas.

I diskussionen med företagen framkom att de flesta har kunskap om begränsningsreglerna i REACH (se figur 3). Merparten kan även svara på om de använder eller inte använder ämnen som är uppsatta på kandidatlistan. Några har kunskapen men har inte rutiner för att återkommande göra dessa kontroller. Resterande företag, cirka en tredjedel, har i dagsläget inte tillräckliga kunskaper om REACH. Efter dialog med inspektörerna anger dock drygt hälften av dessa att de kommer att upprätta rutiner för att fortlöpande kontrollera och få kunskap om de ämnen som används omfattas av begränsningsreglerna eller finns med på kandidatlistan. Ett av företagen uppger att de inte har kunskapen internt men då de anlitar extern kompetens, gällande kemikaliefrågor, hoppas de få den informationen via dem.

Figur 3 beskriver resultaten av fråga 9 och 10 och redovisar den procentuella fördelningen mellan svarsalternativen för respektive fråga. Siffror som anges är det faktiska antalet.

⁸ En konsoliderad version av kandidatförteckningen finns på http://www.kemi.se/upload/Forfattningar/Reach/Amnen_pa_kandidatfor-teckningen_konsoliderad.pdf (2010-11-26)

Slutsatser

Sammanfattning av resultatet

En sammanfattande bild av hur medvetna företagen är om sitt ansvar och sina skyldigheter kan delvis mätas i vilka rutiner som finns, det vill säga hur bra egenkontrollen är. Här har ett av de besökta företagen kommit mycket långt. Bolaget ingår i en multinationell koncern och deltar i forum för informationsutbyte (SIEF)⁹. Därefter kommer ytterligare några företag, som i dialogen med tillsynsmyndigheten visat att de har rutiner inom de områden där nedströmsanvändare har skyldigheter enligt REACH. De är verksamma inom färg- och kemikaliebranschen och får anses ha en väl fungerande egenkontroll och goda kunskaper i de delar som belysts. Detta är också företag som i sin tur är leverantörer av kemiska produkter.

Hos merparten av företagen fanns inte alla rutiner framtagna. En del hade ännu inte börjat ta fram rutiner. I stort sett samtliga företag anger dock att de har för avsikt att upprätta de rutiner som behövs för att följa REACH-förordningen, utifrån rollen som nedströmsanvändare. Detta är positivt eftersom projektets syfte var att öka kunskapen hos företagen. Medvetenheten och en ökad kunskap om ansvar och skyldigheter torde underlätta framtagandet av rutiner anpassade för företags behov och leda till att lagstiftningens intentioner efterlevs.

Checklistan

Checklistan är utformad för att användas vid tillsyn hos nedströmsanvändare. För ett företag som arbetar mycket aktivt med REACH och är väl insatta i lagstiftningen är nivån på frågorna låg. De har redan den kunskapen som behövs för att leva upp till lagstiftningens krav. För mindre företag med få eller inga anställda kan frågorna som ställs i checklistan vara svåra att svara på. På många frågor på om det finns uppförda rutiner finns blir svaret nej. Kunskapsnivån hos de flesta företag ligger någonstans mittemellan. För till exempel de stora ytbehandlarna eller färgtillverkarna, håller checklistan en bra nivå och en bra dialog har förts mellan inspektörer och företag. Vissa frågeställningar har varit svåra att svara på och då har Kemikalieinspektionens tillsynsvägledning varit viktig.

Det har visat sig finnas en del oklarheter i checklistan om vad som egentligen menas eller vad som eftersöks. Det gäller fram för allt fråga 7 men till viss del även fråga 5. Här kan checklistan utvecklas. Samtidigt har det varit nyttigt med diskussionen kring frågorna. Både mellan företagen och inspektörerna och mellan inspektörer i de inblandade kommunerna. Det är även viktigt att inspektören sätter sig in i underlaget, framför allt lagrumshänvisningarna. Det kan exemplifieras av fråga 6, där en möjlig förklaring till den positiva svarsfrekvensen, kan vara att företag (och inspektör) fallit tillbaka på erfarenheter från tidigare lagstiftning. Det finns en risk att man inte insett att REACH ställer längre gående krav på vissa av de besökta företagen och att befintliga rutiner kan vara i behov av en uppdatering.

Kunskapsinhämtning företag och inspektörer

Syftet har varit att inventera kunskapsläget om REACH hos företagen och att sprida information om lagstiftningen för att på så sätt höja kunskapsnivån. Det är svårt att efter ett besök bedöma hur mycket företagens kunskap om REACH har ökat. De flesta företag anger att de kommer att ta fram nya rutiner och se över vilka kemikalier som används. För att få svar på detta krävs en uppföljande undersökning eller ytterligare tillsynskampanjer. Detta har inte gjorts inom ramen för detta projekt.

⁹ Ett SIEF ska bildas för varje ämne. Alla som har förhandsregistrerat ett enskilt ämne blir medlemmar i samma SIEF. Syftet med SIEF är att underlätta gemensamt utnyttjande av befintliga data om ämnen bland annat för att undvika djurförsök.

Inspektörernas kunskaper om REACH har ökat genom projektet. Diskussionerna med företagen har varit givande för inspektörerna. Otydligheter och svårigheter i lagstiftningen har uppmärksamats och diskussioner har förts dels mellan de tre miljöförvaltningarna dels med Kemikalieinspektionen och vidare till Miljösamverkan i Skåne. Detta leder till ett ökat erfarenhetsutbyte - och till att olika tolkningar kan vägas mot varandra och bidrar till att frågorna behandlas på ett likartat sätt.

Ytterligare kunskap och vidare utbildning på området behövs dock för både företag och inspektörer. Det finns också ett behov av att fortsätta besöka företag och informera om REACH.

Uppföljningsprojekt

I detta projekt har fokus legat på dialogen med företagen och att göra en inventering av kunskapsläget. Inom ramen för storstadssamarbetet och i ett eventuellt uppföljningsprojekt finns det anledning att revidera och förtydliga checklistan, framför allt gällande frågorna 5, 6, 7. Till grund för revideringen bör erfarenheter från detta projekt tas tillvara. Det kan exempelvis innebära en anpassning av checklistan efter företagens kunskap och behov. De mindre har ett större behov av information och kunskap, medan större företag vill ha en motpart att diskutera tillämpningen av lagstiftningen.

Det har, i alla fall initialt, varit svårt både för inspektörer och företag att tolka och förstå innebörden av artiklarna i REACH kopplat till frågorna i checklistan. Det finns ett omfattande vägledningsmaterial med teoretiska resonemang både från ECHA och från Kemikalieinspektionen, för hur nedströmsanvändare ska arbeta med REACH. Men för den praktiska tillämpningen av lagstiftningen finns ännu inte vägledning i samma omfattning vilket försvårar arbetet både för tillsynsmyndigheter och för företag. I ett eventuellt uppföljningsprojekt bör frågorna och bakgrunden förtydligas. Det borde också sättas en krav- eller lägsta nivå som bör uppnås. Innehållet och kvaliteten på de rutiner företagen har bör också kunna granskas mer ingående. Vad som ska betraktas som överträdelser av REACH bestämmelserna bör också framgå.

Referenser

- [1] Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier.
- [2] Tidtabell för Reach, Kemikalieinspektionen (www) Tillgängligt på:
http://www.kemi.se/templates/Page_4680.aspx. Hämtat 2010-09-15
- [3] Vägledning för nedströmsanvändare, (Januari 2008), Europeiska kemikaliemyndigheten
- [4] Reach-ordlista, Kemikalieinspektionen (www), Tillgängligt på:
http://www.kemi.se/templates/Page_4692.aspx. Hämtat 2010-09-20
- [5] Prop. 2009/10:167 Kemikalietillsynen
- [6] Miljödepartementet, 2010-06-17, Remissmissiv om förslag till ny tillsynsförordning (dnr M2010/2865/R)
- [7] Miljösamverkan Skåne (2009-06-15) Kemikaliekontroll enligt Reach och miljönämndens tillsynsansvar, delrapport. Tillgängligt på:
http://www.lansstyrelsen.se/skane/miljosamverkan_skane/Projekt_och_rapporter/Slutforda_och_rapporter/Kemikaliekontroll.htm Hämtat 2010-11-29
- [8] Nedströmsanvändare 1, KEMI (www) Tillgängligt på:
http://www.kemi.se/templates/Page_4684.aspx Hämtat 2010-09-15
- [9] Vägledning för nedströmsanvändare, (Juni 2008), ECHA (www), Tillgängligt på
(http://echa.europa.eu/doc/reach/echa_08_gf_02_du_sv_20080630.pdf) Hämtat 2010-09-15
- [10] Förordning (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll
- [11] Information i distributionskedjan, (Maj 2010) KEMI (www) Tillgängligt på:
(http://www.kemi.se/upload/Forfattningar/Reach/REACH_Information_i_distributionskedjan.pdf) Hämtat 2010-09-15

Avisering om tillsynsbesök

Tillsyn av Nedströmsanvändare 2010

En av miljöförvaltningens uppgifter är att kontrollera att verksamheter som hanterar farliga kemiska produkter fullgör sina skyldigheter enligt Reach (EU:s Kemikalieförordning).

Under våren kommer vi att utföra tillsyn över verksamheter som är Nedströmsanvändare. Tillsynen utgör en del av ett samarbetsprojekt mellan storstadskommunerna Göteborg, Stockholm och Malmö. Syftet är att kontrollera er beredskap och era rutiner avseende skyldigheter enligt Reach.

Förvaltningen avser att besöka er verksamhet den X XX kl XXX. Det är angeläget att ansvarig verksamhetsutövare eller miljöansvarig finns på plats. Om ni har frågor med anledning av tillsynsbesöket eller vill ändra tiden, kontakta mig gärna.

Vid besöket vill vi

- ta del av er kemikalieförteckning
- diskutera er verksamhets roll/roller enligt Reach
- ta del av de rutiner ni har för att fullgöra skyldigheter enligt Reach

Miljöförvaltningen ber er att ni inför besöket läser igenom informationen i detta brev och vid behov se över era rutiner.

Vänliga hälsningar

Miljöinspektör

Bilagor: Faktablad om Nedströmsanvändare

Vem kan vara nedströmsanvändare?

- Formulerare – den som använder ett ämne för att tillverka en beredning, t.ex. ett rengöringsmedel eller en färg.
- Den som infogar ett ämne eller en beredning i en vara – t.ex. den som tillsätter en stabilisator till en plast.
- Industriella användare – t.ex. den som använder ämnet i en produktionsprocess, exempelvis som avfettningsmedel innan efterföljande ytbehandling.
- Yrkesmässiga användare – t.ex. den som använder ett ämne eller en beredning i sin verksamhet, exempelvis ett serviceföretag (städ företag som använder ett rengöringsmedel) eller en hantverkare (en målare som använder en färg).

Som Nedströmsanvändare har ni följande skyldigheter

- Ni ska kontrollera att ämnen och beredningar är förhandsregistrerade/registrerade enligt Reach
- Ni ska kontrollera att ämnen och beredningar används endast för godkända användningsområden
- Ni ska vidarebefordra ny information uppåt i distributionskedjan om farliga egenskaper och lämpliga riskhanteringsåtgärder
- Ni ska rapportera fel i säkerhetsdatablad till leverantör
- Ni ska spara information och hålla den tillgänglig i 10 år
- Ni ska hålla säkerhetsdatablad uppdaterade och tillgängliga
- Ni ska förse ECHA (europeiska kemikaliemyndigheten) med information när det krävs
- Ni ska ha kunskap om något ämne eller beredning omfattas av Reach begränsningsregler
- Ni ska ha kunskap om något ämne eller beredning omfattas av tillståndsplikt
- Ni ska anmäla användning av ett tillståndsprövat särskilt farligt ämne till den europeiska kemikaliemyndigheten
- Ni ska i vissa fall göra en egen kemikaliesäkerhetsrapport och en egen anmälan om användningar av ett ämne som inte har registrerats av annan
- Ni ska i vissa fall ansöka om tillstånd att använda ett särskilt farligt ämne

Mer information?

På Kemikalieinspektionens webbplats, www.kemi.se/reach, finner ni generell information om Reach-förordningen.

På europeiska kemikaliemyndighetens (ECHA) webbplats finns en heltäckande vägledning som riktar sig till nedströmsanvändare som ni kan ha som ett referensmaterial:

http://guidance.echa.europa.eu/docs/guidance_document/du_sv.pdf?vers=29_01_08

Kemikalieinspektionens Reach-upplysning svarar på frågor från nedströmsanvändare om ert ansvar och era skyldigheter enligt Reach-förordningen, http://www.kemi.se/templates/FAQFormPage____4833.aspx

Sektorsspecifika frågor bör dock i första hand ställas till er branschorganisation. Har ni frågor om ett enskilt ämne kontakta er leverantör av ämnet.

Företagen som deltagit i projektet

Bilaga 2

Göteborg

AB Ferroprodukter
Assa OEM AB
Bodycote Värmebehandling AB
Caparol Sverige AB
Göteborgs Förnickling AB
International färg AB
Peroxide Propulsion Gunnilse AB
Plastal Sverige AB
Provexa AB
Zinken-Weland i Göteborg AB
Dala Förnickling AB

Stockholm

Ekotryck Redners AB
Combi-Lack AB
Engwall och Claesson AB
Kernfest Webback AB
Nobel Biocare AB
Nordisk Film Post Production AB
Sandvik AB
Stockholmvatten AB, Bromma reningsverk

Malmö

Avesta Finishing Chemicals AB
Bona AB
HLC Produkter AB
LIWA Färg AB
Nordisk Motortransport AB
Purus Malma AB
Spacio System AB